
Witów, zespół klasztorny OO. Norbertanów, gm. Sulejów, woj. łódzkie

Informator Archeologiczny : badania 33, 208

1999

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

w obrębie południowej części Starego Miasta Trzebiatowa nie przyniósł spodziewanych efektów, tj. nie znaleziono nawarstwień związanych z okresem średniowiecza. Jedynym reliktem zabudowy średniowiecznej był fragment piwnicy gotyckiej z ulicy Wąskiej.

WITÓW, zespół klasztorny OO. Norbertanów, gm. Sulejów, woj. łódzkie

- zespół opactwa norbertańskiego (od 2. poł. XII w. do okresu nowożytnego)

Archeologiczno-architektoniczne badania wykopaliskowe, przeprowadzone we wrześniu przez prof. dr. hab. Leszka Kajzera (autor sprawozdania) i mgr. mgr. Aleksandra Andrzejewskiego, Marcina Lewandowskiego (Instytut Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego). Finansowane przez Uniwersytet Łódzki. Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 25 m².

Opactwo norbertańskie w Witowie koło Piotrkowa Trybunalskiego powstało w 2. połowie XII w. z fundacji przedstawicieli rodu Janinów. W 1819 r. zostało ono zlikwidowane, zaś budynki klasztorne w znacznej mierze, w połowie tego stulecia, wyburzono. Do dziś zachował się jeszcze kościół pw. św. Małgorzaty, ukształtowany po rozbiórce starego w wieku XVIII, a także pozostałości barokowego pałacu opackiego, służące miejscowej parafii rzymskokatolickiej.

Obiekt nie był nigdy przedmiotem badań archeologicznych, choć uwagę historyków sztuki i architektów budziły (oprócz wartościowego artystycznie wyposażenia kościoła) relikty obwodu obronnego z 2. połowy XV w., z którego do dziś zachowała się późnogotycka wieża bramna. Po II wojnie światowej wieża ta oraz kościół były przedmiotem prac konserwacyjno-remontowych. Sporządzono wówczas obszerną dokumentację historyczną (K. Głowacki) i techniczną.

Tegoroczne prace archeologiczno-architektoniczne zmierzały do wstępnego rozpoznania układu stratygraficznego całego zespołu, a także rozpoczęcia badań późnośredniowiecznego obwodu murowanego. Analiza źródeł kartograficznych i planów wskazuje bowiem, że być może całe opactwo było pierwotnie otoczone murem obronnym, a także fosą wykorzystującą wody przepływającej obok rzeczki Strawy. Wykonano 4 wykopy sondażowe o łącznej powierzchni 25 m² i 2 ciągi odwiertów. Zgromadzono nieliczny, głównie nowożytny, ruchomy materiał zabytkowy i dokonano szeregu obserwacji architektonicznych.

Badania skoncentrowano w centralnej partii południowego frontu rozebranych już murów obwodowych (zastąpionych w XIX w. parkanem z cegły), w rejonie późnogotyckiej wieży bramnej. Relacje pomiędzy parkanem, a słabo zachowanymi partiami fundamentowymi muru późnośredniowiecznego prześledzono na długości około 60 m. W trakcie tych prac stwierdzono że:

1. Obronny mur, wzniesiony z cegły późnogotyckiej na kamiennym cokole, rozebrany został starannie, aż do dolnych partii fundamentów. W partii tej grubość jego sięgała 1,7-1,8 m.

2. Partie fundamentowe opisanego muru przewiązano z fundamentami wieży bramnej, co sugeruje ten sam czas powstania obu badanych elementów.

3. Istniejący obecnie ceglany parkan, o grubości około 0,5 m, zbudowano na zachowanej koronie fundamentów muru późnośredniowiecznego. Przebieg obu murów nie jest jednak równoległy, a odstępstwa sięgają 1 m.

4. W badanej partii (od południa) mur obronny poprzedzała, przynajmniej częściowo mokra, płytka fosa, której północny skraj znajdował się w odległości około 2 m od niego.

5. Ruchomy materiał zabytkowy znaleziony w opisywanej partii dokumentuje nowożytny etap funkcjonowania zespołu.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego.

Badania w Witowie będą kontynuowane, zmierzając do pełnego poznania późnośredniowiecznych urządzeń obronnych opactwa, a potem do pełnej rekonstrukcji jego rozplanowania i etapów rozwoju.